

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เป็นการสื่อเจตนารมณ์ที่จะให้การส่งเสริมชุมชน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและการให้บริการ หรืออื่นๆ ให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ และมีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในทุกระดับ รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2548 : 1) สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการพัฒนาการประกอบอาชีพภายในชุมชนด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถนำมาใช้ให้เกิดเป็นผลผลิตที่จะช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ และเป็นการดำเนินกิจการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการ โดยใช้วัตถุดิบ ทุน หรือปัจจัยการผลิต และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากร และทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งของชุมชน รวมถึงมีการสร้างสรรค์กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นระบบมีรูปแบบ และกระบวนการบริหารจัดการที่เกิดจากชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจรากหญ้าทำให้ชุมชนมีความมั่นคงในการผลิต การบริโภค การออม และการลงทุน ทำให้มีกำลังในการซื้อสิ่งที่ตนเองผลิตไม่ได้ และจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต (ไพศาล รวีราชัย, มปป. : 1)

จังหวัดเพชรบุรีได้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นขอจดทะเบียนทั้งหมด 250 แห่ง ซึ่งในการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทั้งในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี, 2550 : 1, 10-12) โดยอำเภอเขาชัย้อยได้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และมีวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 จำนวน 26 แห่ง ประเภทกิจกรรมที่ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมี 24 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นการผลิตพืช การแปรรูป

ผลิตภัณฑ์อาหาร การผลิตปัจจัยการผลิต เครื่องปั้น การเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ ส่วนด้านบริการมีเพียง 2 แห่ง ได้แก่ ร้านค้าชุมชน และออมทรัพย์ชุมชน จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 350 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอเขาชัย้อย, 2552 : 1) วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดการวางแผนการดำเนินงาน การบริหารสมาชิก กระบวนการจัดการสินค้าและบริการที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (สำเนารายงานการประชุมอนุกรรมการวิสาหกิจชุมชน, 2552)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นโครงการที่มีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง ก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างอาชีพ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดว่า การศึกษากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความต้องการส่งเสริมการบริหารจัดการจากหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนนโยบายและการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี ณ ปัจจุบันจะนำไปสู่การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่วิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนนโยบายและการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้มีการพัฒนาอาชีพ และก่อให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างทั่วถึงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และสังคมให้กับประเทศไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับใด
2. ความต้องการการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี จากหน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างไร
3. นโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร
4. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย้อย จังหวัดเพชรบุรี ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษานโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตประชากร

1.1 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีที่ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และได้รับอนุมัติตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม 2548 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2552 มีจำนวน 26 แห่ง และประกอบด้วยสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งสิ้นจำนวน 350 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, 2552 : 1)

1.2 ผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 26 แห่ง

1.3 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 แห่งและสำนักงานเกษตร 1 แห่งเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

2. ขอบเขตตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 ตัวแปรอิสระสำหรับการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ และปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ บทบาท/หน้าที่ รายได้จากกลุ่ม ประเภทอาชีพ เงินทุน และแหล่งเงินทุนของกลุ่ม

2.1.2 ตัวแปรอิสระสำหรับการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ

- 1) บทบาทของผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี
- 2) บทบาทของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานเกษตรเขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี

2.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 ตัวแปรตามสำหรับการวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ คือ กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์การและการแบ่งงาน การนำและการประสานงาน และการควบคุมงาน

2.2.2 ตัวแปรสำหรับการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ

- 1) ความต้องการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐ อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการจัดการสินค้าและบริการ ด้านการตลาด และ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน
- 2) นโยบายการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการจัดการสินค้าและบริการ ด้านการตลาด และ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน เขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรีที่ได้จดทะเบียนแล้วกับกรมส่งเสริมการเกษตรตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

2. กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินการประสานงานและการดูแลงาน หรือกิจกรรมต่างๆของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้งานและกิจกรรมเหล่านั้นประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล โดยมีกระบวนการบริหารจัดการที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การวางแผนงาน (Planning) คือ กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย และการกำหนดแผนงาน หรือ กิจกรรมต่างๆเพื่อประสานงานภายในและภายนอกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 การจัดองค์การ (Organizing) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบงาน การออกแบบ โครงสร้างองค์การ การจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ และการประสานงานเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้มากที่สุด

2.3 การชี้นำ (Leading) หมายถึง การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารร่วมกับการจูงใจให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างเต็มกำลังและเต็มความสามารถเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้กำหนดไว้

2.4 การควบคุมงาน (Controlling) หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดขอบเขตและสิ่งที่ต้องการควบคุม การกำหนดมาตรฐานหรือเป้าหมาย การวัดผลการปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบผลกับมาตรฐานหรือเป้าหมาย และ การปรับปรุงแก้ไข เพื่อการตรวจสอบกิจกรรมที่ปฏิบัติให้แน่ใจว่าจะบรรลุสำเร็จตามแผนงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

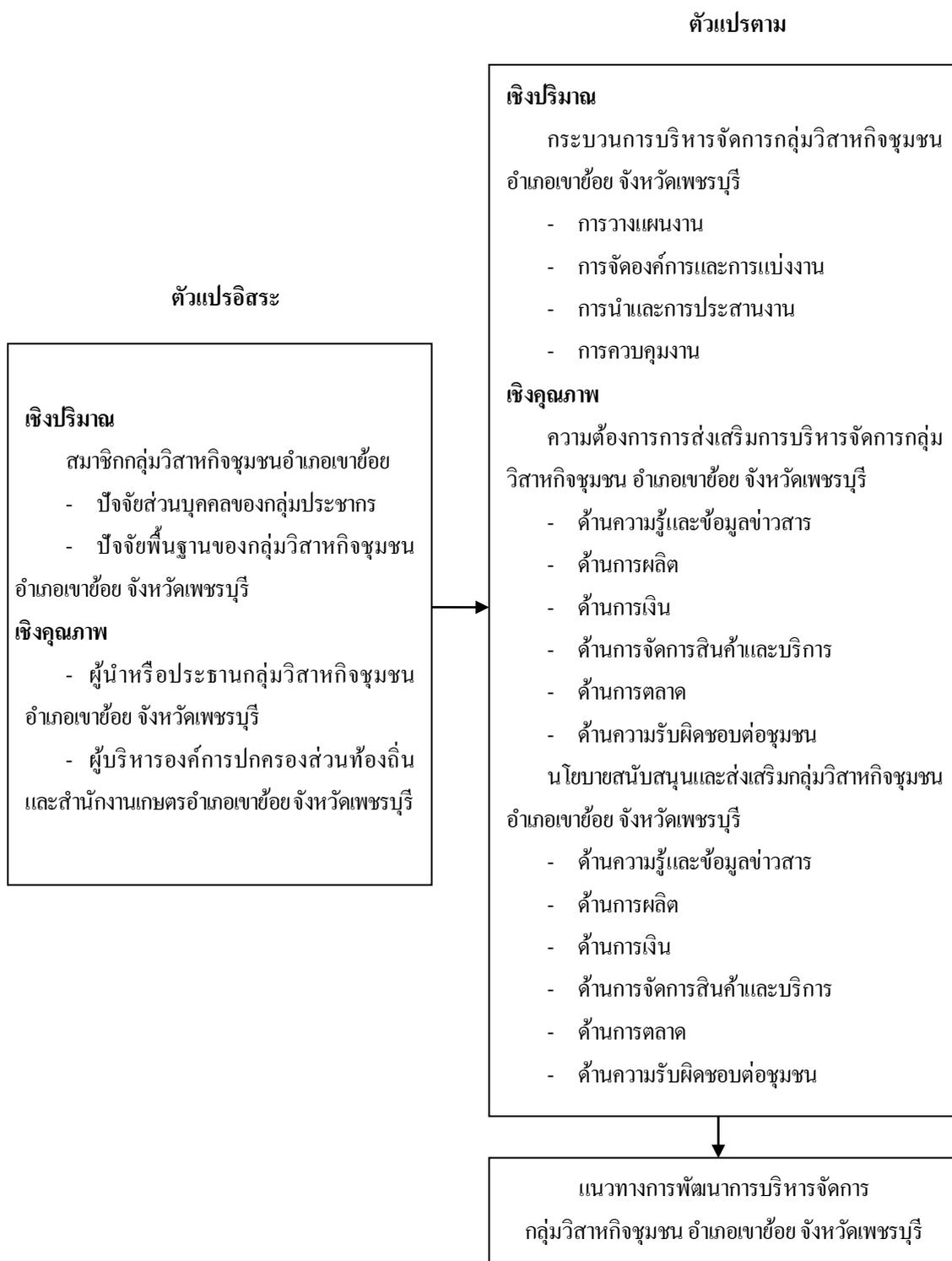
3. ความต้องการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ให้ภาครัฐช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ด้านความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการจัดการสินค้าและบริการ ด้านการตลาด และ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน

4. นโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง นโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสำนักงานเกษตรเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ตามแนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ ด้านความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการจัดการสินค้าและบริการ ด้านการตลาด และ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และ นโยบายการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่กรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเขตอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี
3. เป็นแนวทางให้กับชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน
4. เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัด และประเทศไทย